

Hvordan stille vilkår om aktivitet og fatte vedtak om konsekvens

Sosial- og barnevernavdelingen

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Vilkårsbestemmelsene §§ 20 og 20a

Bruk av vilkår ved tildeling av økonomisk stønad

Vi ser gjennom vårt arbeid med klagesaker, tilsyn og opplæringer at Nav-kontorenes håndtering av vilkår for økonomisk stønad ikke alltid følger de kravene som stilles i loven. De økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven er samfunnets siste sikkerhetsnett, er det viktig at håndteringen av vilkår er i tråd med lovens krav, slik at tjenestemottakere i sårbare situasjoner ikke blir stående uten midler til sitt nødvendige livsopphold.

Regelverket rundt vilkår er komplisert, og det er mange hensyn som skal veies opp mot hverandre. Tjenestemottakere har selv et ansvar for å ta de nødvendige skritt for å bli selvfulgjende gjennom arbeid eller på annen måte. Samtidig har alle krav på et forsvarlig livsopphold, uavhengig av årsaken til at de har kommet opp i situasjonen de er i.

I dette informasjonsskrivet vil vi gi en oppsummering av de mest sentrale punktene om vilkår fra Rundskriv Hovednr. 35 – Sosialtjenesteloven. Vi håper med dette å bidra til at det blir lettere å praktisere bruk av vilkår etter lovens intensjoner. Informasjonsskrivet er ikke uttømmende, og kun et supplement til det som står i rundskrivet om vilkår.

Lovteksten slik den lyder etter endringer som trådte i kraft 01.01.21

Sosialtjenesteloven § 20:

§ 20. Bruk av vilkår
Det kan settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad, herunder at mottakeren i stønadsperioden skal utføre passende arbeidsoppgaver i bostedskommunen, se også § 21 tredje ledd og § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadmottaker eller begrense hans eller hennes handlev- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.

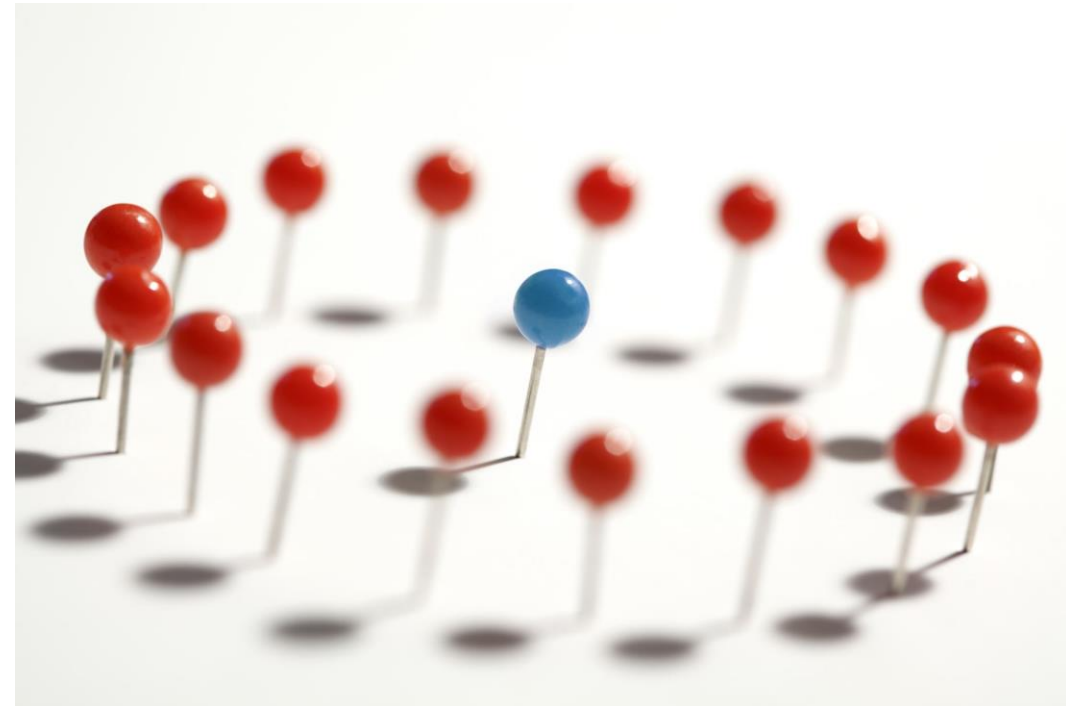
Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av stønaden.

- Det kan settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad jf. § 20
- Det skal settes vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år, med mindre tungtveiende grunner taler mot det jf. § 20a. §§ 20 og 20 a gir adgang til å redusere stønad ved brudd på vilkår.
- Brudd på vilkår kan også få andre konsekvenser enn å redusere stønaden
- Rundskrivet til sosialtjenesteloven
- Statsforvalterens informasjonsskriv

Vilkårsbestemmelsene og andre bestemmelser i Lov om sosiale tjenester i Nav

- Formålsbestemmelsen § 1
- Forsvarlighetskravet § 4
- Råd og veiledning § 17
- Økonomisk stønad §§ 18 og 19
- Stønadsformer § 21
- Plikten til å rådføre seg med bruker § 42

Vilkårsbestemmelsene og hensynet til barn og unge

Hensynet til barnets beste –
Grunnloven § 104 andre ledd og
menneskerettsloven § 2 nr. 4,
jf. Barnekonvensjonen artikkel 3.

Barnets beste – en veileder for
deg som jobber i NAV

Hensikten med vilkår

- Virkemiddel for å motivere og påvirke
- Fremme overgang til arbeid
- Komme over i en tryggere sosial og økonomisk situasjon
- Bidra til at utsatte barn, unge og familier får et helhetlig og samordnet tilbud
- Øke inntektene og redusere utgiftene

Bruk av vilkår er myndighetsutøvelse

- Skal primært settes i samarbeid med brukeren
- Bidrar med å tydeliggjøre Navs forventninger til brukeren
- Kan stille ensidig vilkår, men da skjerpes kravet til at det er foretatt en konkret og individuelle vurdering
- Det skjerper også kravet til å vurdere grundig hvilke konsekvenser et mulig brudd på vilkår skal få

Sosialtjenesteloven §20a - Aktivitetsplikten - Bruk av vilkår for personer under 30 år

Det skal stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år.

Det skal ikke stilles vilkår om aktivitet når tungtveiende grunner taler mot det.

Hensikten med aktivitetsplikten

Stortingsmelding 32 – Ingen utenfor

- Virkemiddel mot at stønadsperioden forlenges
- Redusere risikoen for økonomiske vansker
- Sikre individuell vurdering og tilpassede tiltak

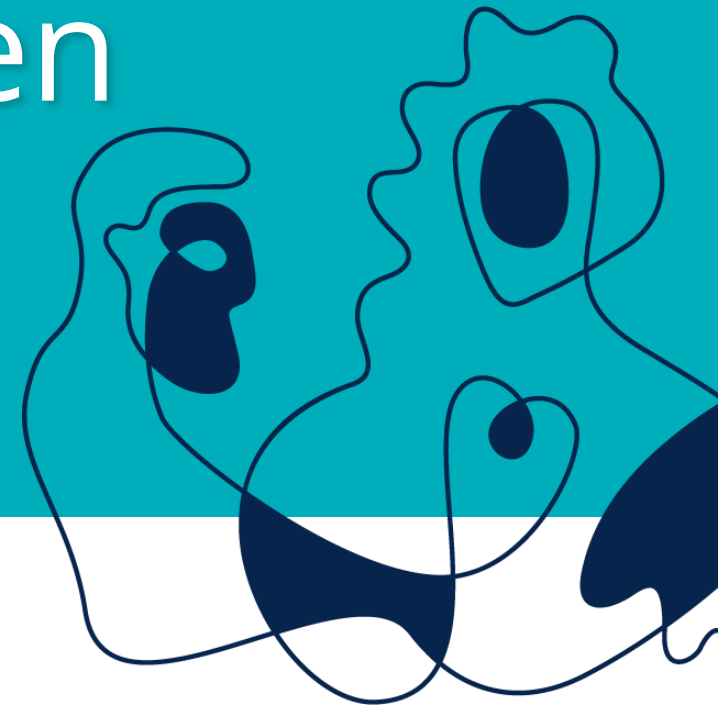

Ungdomsgarantien og § 20a i sosialtjenesteloven

Statsforvalteren

i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

13.02.2025

Dokumentasjonskrav eller vilkår

Dokumentasjonskrav - å vise:

Dokumentasjon Nav-kontoret trenger for å avgjøre om søker har behov for økonomisk stønad.

Kravet settes før stønad innvilges (ev. avslås). (§ 18)

Vilkår - å gjøre:

Vilkåret settes i vedtaket hvor stønad er innvilget.

Et vilkår er et krav om å utføre en aktivitet/aktiv handling i løpet av stønadsperioden. (§§ 20/20a)

Fort. Dokumentasjonskrav eller vilkår

Uttalelse fra arbeids og velferdsdirektoratet 23.02.21 :

«Vi finner grunn til å presisere at dokumentasjon på inntekter og utgifter er en del av vurderingen som gjøres i forbindelse med opplysningen av saken, og vurdering av stønadsbehov. Det er ikke anledning til å stille vilkår om innlevering av dokumentasjon for å få utbetalt stønad til livsopphold som NAV-kontoret allerede har vurdert at tjenestemottaker har en vedtaksfestet rett til.»

<https://www.nav.no/samarbeidspartner/tolkning-sosialtjenesteloven#lovtolkninger-og-uttalelser-fra-direktoratet>

1. Kan det stilles vilkår om å levere skattemelding?
2. Kan det stilles vilkår om å levere kontoutskrift for å vise at man ikke har hatt inntekter i stønadsperioden?
3. Kan det stilles vilkår om å søke om Arbeidsavklaringspenger?

Særlig om § 20a

- Plikt til å stilles vilkår om aktivitet
- Kan stille andre vilkår
- Kan gjøres unntak hvis tungtveiende grunner gjør det lite hensiktsmessig eller urealistisk
- Brukere som oppfyller kravene for deltakelse i KVP skal få tilbud om dette før det tildeles hjelp med vilkår om aktivitet

Når skal det stilles vilkår om aktivitet

- Vilkår om aktivitet innebærer en tettere oppfølging av tjenestemottaker
- Formål: å styrke muligheter for overgang til arbeid og utdanning
- Individuell vurdering av vilkårssetting
- Utgangspunktet stilles vilkår i samarbeid med tjenestemottaker
- Hvis Nav ensidig pålegger vilkår om aktivitet, skjerper det kravene til vurderingen.

Særlig om § 20

- Kan stille vilkår
- Hovedregelen er at stønad skal gis uten bruk av vilkår
- Vilkår for å styrke brukernes muligheter til å bli selvforsørget gjennom arbeid
- Vilkår om å redusere utgifter/øke inntekter
- Viktig at vilkåret følges opp av Nav-kontoret

Når kan det stilles andre vilkår?

- Redusere utgifter og øke inntekter
- Konkret og individuell vurdering opp mot om tjenestemottakeren blir selvhjulpen.
- Tjenestemottakerens behov, synspunkter og ønsker
- Utgangspunktet er brukermedvirkning

Hvordan skal det stilles vilkår?

- Utøvelse av offentlig myndighet
- Strenge krav til saksbehandlingen:
 - skriftlig
 - tydelig begrunnelse om at vilkår er satt
 - hva vilkåret innebærer
 - hva som kreves for at vilkåret anses oppfylt
 - hva som kan bli konsekvensene hvis vilkåret brytes
 - Klageadgang

Vilkåret skal oppfylle tre sidestilte krav

Vilkåret skal ha nær sammenheng med vedtaket (formålstjenlig/hensiktsmessig)

Det skal ikke være uforholdsmessig byrdefullt eller begrense handle/valgfriheten på urimelig måte

Vilkåret skal ikke være i strid med andre bestemmelser

1. Vilkåret må ha nær sammenheng med vedtaket

- Vilkår må knyttes opp mot stønaden som er innvilget
- Vilkår må fremme formålet med den økonomiske stønaden
- Være knyttet opp til tjenestemottakers behov for stønad
- Vilkåret skal bidra til at tjenestemottaker kan sørge for sitt livsopphold på annen måte enn ved økonomisk stønad
- Den enkeltes behov, situasjon og forutsetninger
- Hvis det anses hensiktsmessig for å nå målet om selvforsørgelse, kan vilkår om aktivitet og andre vilkår kombineres

Hva betyr det at vilkåret har nær sammenheng med vedtaket?

Søke jobber

arbeidsledig

Delta i utdannings/opplæringstiltak

formell kompetanse er
grunnen til arbeidsledighet

Gjøre gjeldende andre økonomiske rettigheter

kan ha krav på andre
ytelser

Møte til veiledningssamtaler

avklare ressurser, ønsker og
behov

Oppsøke lege

står utenfor arbeidslivet
pga. helseplager

2. Vilkåret skal ikke være uforholdsmessig byrdefullt eller begrense handle/valgfriheten på urimelig måte

- Ikke adgang til å stille vilkår som er uforholdsmessig byrdefulle eller som på en urimelig måte begrenser brukerens handle- og valgfrihet.
- Barnets beste vurdering
- Man må forsikre seg om at brukeren evner å oppfylle vilkåret
- Må ikke være for inngripende i brukerens liv

3. Vilkåret må ikke være rettsstridig

- Et vilkår er lovstridig hvis det strider mot en konkret bestemmelse i denne loven eller i andre lover.
- Vilkår som er så inngripende at det er nødvendig med en særskilt adgang, rettsstridige hvis slik adgang ikke foreligger.

Særlig om § 20a

Tungtveiende grunner for ikke å stille vilkår

- Snever unntaksadgang
- Store og sammensatte problemer, eks. helsemessige forhold eller tunge omsorgsoppgaver
- Heltidsarbeid med behov for supplerende økonomisk stønad
- Deltar i aktivitet etter annet regelverk
- Uføretrygdede vil normalt ha tungtveiende grunner
- Personer som har behov for stønad i kort overgangsfase vil ofte ha tungtveiende grunner
- Er det mulig å tilpasse aktiviteten til stønadsmottaker - ikke tungtveiende grunner

Vedtak og klage

- Følge de krav til saksbehandling som følger av denne loven, forvaltningsloven og uskrevne normer for god forvaltningsskikk
- Avgjørelse om å stille vilkår skal fremgå av vedtaket om tildeling av økonomisk stønad
- Nytt vedtak, dersom vilkåret endres
- Vilkår skal begrunnes og det må tydelig fremkomme av vedtaket hva plikten innebærer
- Enkeltvedtak eller del av enkeltvedtak kan påklages til Statsforvalteren
- F.eks ektefeller, viktig at kravene til saksbehandling og klagerett ivaretas for begge

Konsekvensen av at vilkår brytes

- §§ 20 og 20 a gir adgang til å redusere stønad når vilkår ikke blir oppfylt, forutsatt at det i vedtak om stønad er informert om muligheten for en slik reduksjon
- Brudd på vilkår kan også få andre konsekvenser enn at stønaden skal bli redusert

Hvordan gjøre en konkret vurdering av om stønad skal reduseres

- Hør med bruker om hvorfor vilkår ikke ble oppfylt.– evne eller vilje?
- Er en reduksjon av livsoppholdet rimelig sett opp mot vilkårsbruddet?

Hvordan gjøre en konkret vurdering av om stønad skal reduseres del 2

Foto: Stockbilde

- Hvilken betydning får en reduksjon for bruker og ev. barn og familie?
- Er bruker sikret det helt nødvendige?

Reduksjon av stønad

- Det skal fattes nytt vedtak om reduksjon om stønad
- Vedtaket om reduksjon må fattes før ytelsen i vedtaket skal utbetales
- Må det sendes ut et skriftlig forhåndsvarsel?

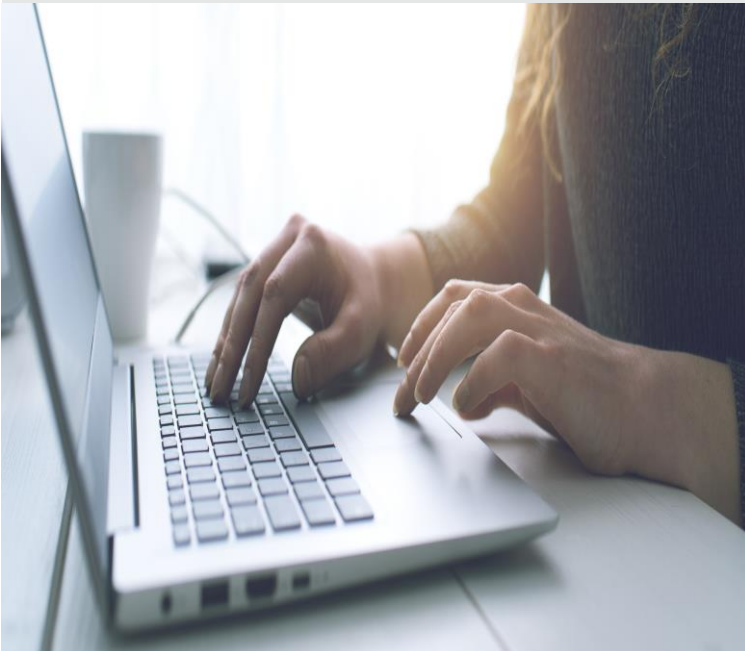
Krav til vedtak om reduksjon

Vedtaket skal inneholde:

- hjemmel for å redusere stønaden (§§ 20/20a)
- fakta knyttet til vilkårsbruddet
- vurdering av hvilke konsekvenser reduksjon av stønad får for bruker og eventuell familie/barn
- informasjon om klageadgang

Hva skal vedtaket om reduksjon inneholde?

- Fakta knyttet til vilkårsbruddet og vurdering av hvilke konsekvenser reduksjon av stønad får for bruker og eventuell familie/barn.
- Årsaken til bruddet – evne eller vilje?
- Er sanksjonen rimelig sett opp mot vilkårsbruddet?

Hva skal vedtaket om reduksjon inneholde?

Del 2

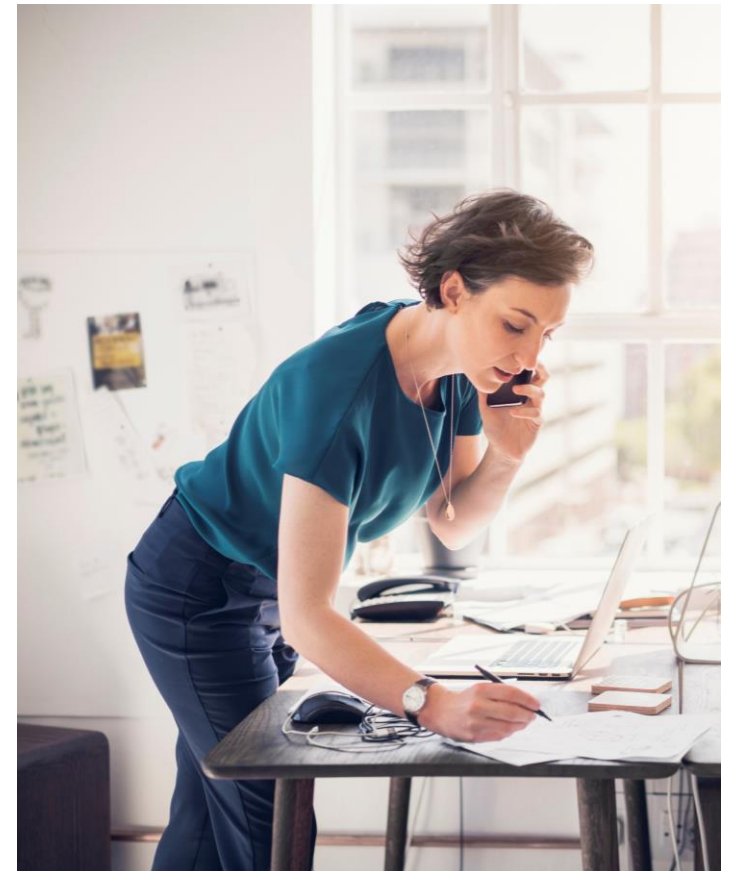
Foto: Stockbilde

- Hvilken betydning får sanksjonen for bruker og ev. barn og familie?
- Er bruker sikret det helt nødvendige? Spesielle behov?

Vurdering når livsoppholdet til bruker blir redusert

- Bruk tidligere kartlegging og opplysninger dere får fra bruker når dere avklarer årsaken til vilkårsbrudd
- Hva hvis dere ikke får avklart årsaken til vilkårsbrudd?
- Få frem i vedtaket at dere har forsøkt å få kontakt, men ikke fått svar
- Jo mer dere reduserer, jo strengere blir kravene til begrunnelsen

Reduksjon av stønad

- Det er kun stønaden til livsopphold som kan reduseres ved brudd på vilkår.
- Ikke ha en standardpraksis med en fast prosent for reduksjon av stønad

Oppsummering – ha med denne?

- Ikke for mange vilkår
- Konkret og lett forståelig
- Ikke bland dokumentasjonskrav og vilkår
- Brukermedvirkning i alle ledd - er vilkåret satt i samarbeid med bruker?
- Ved brudd på vilkår – evne eller vilje?
Kontakt bruker
- Vedtak om reduksjon- forsvarlig livsopphold - må vurderes konkret og individuelt
- Vedtak om reduksjon må fattes før ytelsen i vedtaket skal utbetales
- Husk riktig hjemmel for å redusere stønad som er §§ 20/20a

Avsluttende slide

- Veiledningstelefon
Sosialseksjonen
Mandager, onsdager til
fredager fra kl. 11.30 til kl. 14.00
Tlf. 22 00 36 36
- Dere kan også ta kontakt på
epost:
sfospost@statsforvalteren.no
- Har dere spørsmål om denne
presentasjonen: ta kontakt på
epost:
tina.solberg@statsforvalteren.no
[,Halima.Khan@statsforvalteren.no](mailto:Halima.Khan@statsforvalteren.no) eller
jarle.lie@statsforvalteren.no